

Рішення 01.10.2015 № 1597. Зареєстровано в МЮ України 28 жовтня 2015 р. за № 1311/27756 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1311-15/ed20151001#n38> (дата звернення: 12.03.2026).

4. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків». Постанова Правління Національного банку України 15.03.2004 № 104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04?find=1&text=%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA#Text> (дата звернення: 12.03.2026).

5. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2025 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku> (дата звернення: 12.03.2026).

УДК 336.74

Юрчишена Л. В.

*д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса*

Журба Л. Ю.

*здобувачка ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Воєнні конфлікти, безперечно, впливають на життя людей, діяльність суб'єктів господарювання та фінансову стабільність держави. За таких умов підвищується роль Національного банку України з інструментами монетарної політики, зокрема облікової ставки, кредитів рефінансування, операцій на валютному ринку, управління міжнародними резервами, та їх особливостей у період воєнного часу. Інструменти допомагають утримувати економічну стабільність, гнучке курсоутворення, регулювати облікову ставку та функціонування фінансових процесів загалом. Питання оптимізації цих інструментів у воєнний період є ключовими для уникнення фінансових криз. Багато науковців аналізують питання діяльності Національного банку України та особливостей застосування інструментів монетарної політики під час війни. Серед них роботи Н. О. Дорошенко, А. О. Бакланової [1], Д. Ю. Кретьова [3] та інших.

Метою дослідження є оцінка ефективності застосування інструментів монетарної політики в умовах воєнного стану, спрямованих на забезпечення стабільності економіки України.

Сучасна українська економіка характеризується як оборонна, що працює в умовах значних військових витрат і триваючої війни. За цих умов основним завданням грошово-монетарної політики залишається підтримка монетарної стабільності, запобігання інфляції та забезпечення стабільності валютного курсу [3]. Національний банк України структурує свої завдання та основні дії на чотири етапи: «Перший шок війни», «Війна на виснаження», «На шляху до Перемоги»

та «Мирний час». На етапі «першого шоку війни» НБУ вимушено змінив підходи до виконання своїх основних функцій, запровадивши жорсткі валютні обмеження, фіксує курс, підтримує ліквідність банків, у тому числі антикризовими інструментами. На етапі «Війна на виснаження» НБУ відносить до основних дій повернення до активної процентної політики, калібрування валютних обмежень та зниження ролі рефінансування. «На шляху до Перемоги» передбачає дії щодо управління ліквідністю, стимулювання конкуренції банків за строкові кошти вкладників і, як результат, посилення монетарної трансмісії. Завдання «Мирного часу» будуть спрямовані на повернення до інфляційного таргетування [4].

Основним інструментом монетарної політики є облікова ставка. Н. О. Дорошенко та А. О. Бакланова зазначають, що у мирні часи облікова ставка спрямовувалась на поступове зниження темпів інфляції до рівня середньострокової інфляційної цілі – 5 % із допустимим діапазоном відхилень ± 1 в. п. [1]. На початку війни Національний банк України забезпечує цінову стабільність шляхом відтермінуванням рішень за обліковою ставкою (лютий–травень 2022 р.) [4].

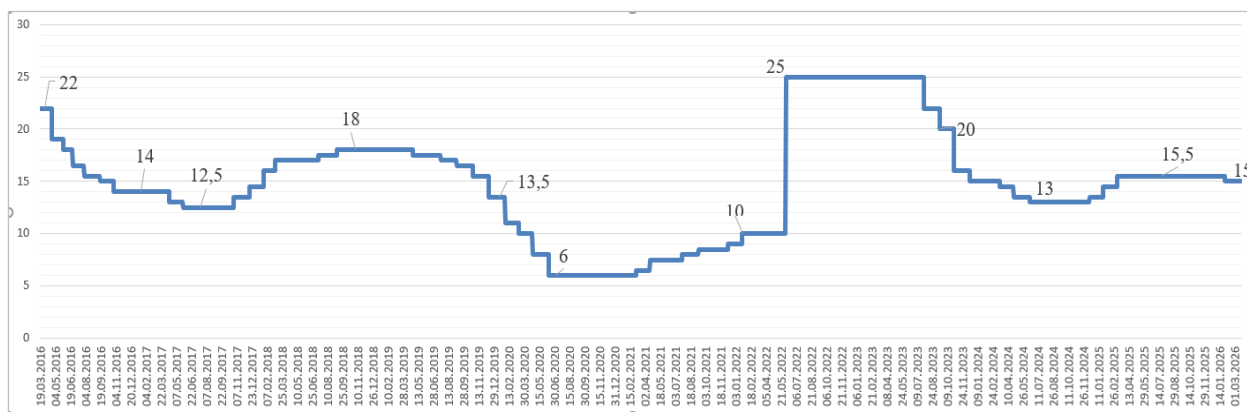

Рисунок 1 – Динаміка облікової ставки НБУ 2016–2026 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [5]

Протягом лютого–травня 2022 р. облікова ставка залишалась фіксованою на рівні 10 %. Проте в червні НБУ різко підвищує облікову ставку до 25 %. Таке рішення було необхідним для зменшення інфляційного тиску та підтримки валютної стабільності. Підвищення облікової ставки на 15 % зробило інструменти в гривні більш привабливими, зменшило потребу в емісії для фінансування бюджету та стабілізації цін, хоча це і призвело до подорожчання кредитів. Такої ж думки дотримується і автор Д. Ю. Кретов у своїй роботі [3]. Із 2023 р. облікова ставка поступово зменшувалась: у вересні – 20 %, у жовтні – 16 %, у грудні – 15 %. Із липня до грудня 2024 р. облікова ставка трималась на рівні 13 %, проте у березні 2025 р. знов зросла до 15,5 % і трималась так до лютого 2026 р.

Інтервенції на валютному ринку є основним інструментом для підтримання курсової стабільності гривні. На початку війни НБУ запроваджує фіксацію обмінного курсу на рівні 29,25 грн за 1 долар США. Пізніше, у липні, відповідно до основних дій етапу «Війна на виснаження» [4], обмінний курс був відкоригований та у серпні зафіксований на рівні 36,6 грн за 1 долар США. Такі заходи допомогли стабілізувати ринковий курс та певною мірою зменшити попит на іноземну валюту.

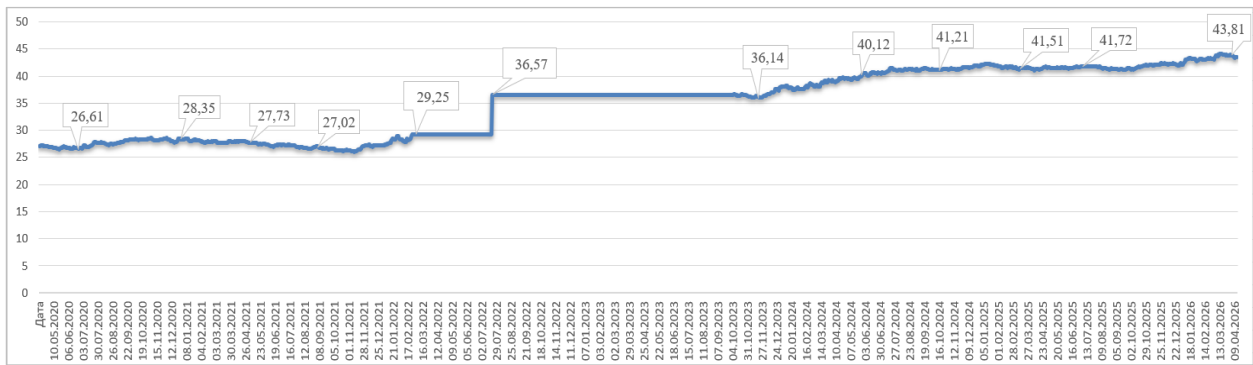

Рисунок 2 – Динаміка офіційного курсу гривні, 2020–2026 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [6]

Через негативний вплив війни на валютний ринок та фінансову стабільність загалом, рішення про пролонгування деяких обмежень є необхідним в умовах війни. НБУ стверджує, що з огляду на важливість мінімізації викривлень на валютному ринку банк буде проводити політику поступового пом'якшення валютних обмежень [2].

Підсумовуючи, грошово-монетарна політика ефективно виконує свої основні завдання, зокрема підтримку економічної стабільності держави. Вчасно впроваджені жорсткі валютні обмеження та фіксація курсу дещо стримали інфляційний тиск і призупинили знецінення гривні. НБУ доводить дієвість і адаптивність грошово-кредитної політики, використовуючи всі належні для цього інструменти. Далі всі рішення мають базуватись на поверненні до інфляційного таргетування, на пом'якшення валютних обмежень та підтримку української економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорошенко Н. О., Бакланова А. О. Банківська система України за період воєнного стану: виклики і здобутки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2022. Вип. 103. С. 48–56. DOI: 10.26565/2311-2379-2022-103-06.
2. Інструменти монетарної політики. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/tools> (дата звернення: 19.03.2026).
3. Кретов Д. Ю. Особливості застосування інструментів монетарної політики України в умовах воєнного стану. *Інтелект XXI*. 2023. № 4. С. 38–43. Грудень 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-4.7>
4. Лепушинський В. Монетарна політика НБУ в умовах воєнного стану. *Національний банк України*. 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lepushynskyy_pr_22.12.2023.pdf
5. Монетарні операції НБУ з банками: процентні ставки. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/interest-rates> (дата звернення: 19.03.2026).
6. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart> (дата звернення: 19.03.2026).